

การอนุรักษ์และพัฒนาและต่อยอดการสวดพระมาลัยในจังหวัดนครศรีธรรมราช*

THE CONSERVATION, DEVELOPMENT AND EXPANDING OF THE PHRA MALAI CHANTING IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

พงศธร ศรีไย*, ธีรวัฒน์ ช่างสาน, สุธิรา ชัยรักษา เงินถาวร

Phongsathon Sriyai*, Theerawat Changsan, Sutira Chairaksa Ngerthaworn

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Humanities and Social Science, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: Phongsathon210638@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทและสภาพปัจจุบันของการสวดพระมาลัยในจังหวัดนครศรีธรรมราช 2) ศึกษาแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาองค์ความรู้สวดพระมาลัย ฯ และ 3) ส่งเสริมการเรียนรู้สวดพระมาลัยในรูปแบบสื่อสร้างสรรค์ เป็นการวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 5 โรงเรียน สังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง สื่อสร้างสรรค์ แบบประเมินความพึงพอใจ และแบบบันทึก เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า บริบทและสภาพปัจจุบันของสวดพระมาลัยในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีประวัติการสวดพระมาลัย โดยคณะแม่วันดี มีต้นกำเนิดจากการรวมตัวของชาวบ้านที่มีความสามารถด้านการขับร้อง ดนตรี เริ่มต้นจากกลุ่มของบิดาของนางวันดี และสืบทอดโดยนางวันดี จันทรจำรัส ปัจจุบันมีสมาชิกเพียง 5 คน การสวดพระมาลัยของคณะแม่วันดี ประกอบด้วยบทสวด ผู้แสดง เครื่องดนตรี ท่าทางประกอบการแสดง เครื่องแต่งกาย และอุปกรณ์ประกอบการแสดง ปัจจุบันบทสวดที่นิยมใช้มี 24 บทจากทั้งหมดกว่า 70 บท แนวทางการอนุรักษ์และ พัฒนาการสวดพระมาลัย ฯ มีดังนี้ 1) รวบรวมองค์ความรู้การสวดพระมาลัยของคณะแม่วันดี 2) ทำการบันทึกภาพเคลื่อนไหวการสวดพระมาลัยขณะทำการแสดง และ 3) เผยแพร่และประชาสัมพันธ์การสวดพระมาลัยคณะแม่วันดี การส่งเสริมการเรียนรู้สวดพระมาลัยในรูปแบบสื่อสร้างสรรค์ โดยจัดทำเป็น QR Code สอดแทรกอยู่ในหัวข้อองค์ประกอบของการสวดพระมาลัย ซึ่งสื่อสร้างสรรค์จัดเป็นกลไกใหม่ในการพัฒนาการเรียนรู้การนำสื่อสร้างสรรค์

คำสำคัญ: การอนุรักษ์, พัฒนาต่อยอด, การสวดพระมาลัย, จังหวัดนครศรีธรรมราช

Abstract

This research article aims to: 1) Study the context and current state of Phra Malai recitation in Nakhon Si Thammarat Province; 2) Explore approaches for the conservation, development, and

enhancement of knowledge regarding Phra Malai recitation; and 3) Promote the learning of Phra Malai recitation through creative media. This is a research and development study. The sample group consists of Prathom Suksa 5 students from 5 schools under the Nakhon Si Thammarat Municipality. The research instruments include a semi-structured interview form, creative media, a satisfaction assessment form, and a recording form. Data was collected through in-depth interviews, focus group discussions, and participatory observation. Descriptive analysis was used for data analysis. The research findings reveal that the context and current state of Phra Malai recitation in Nakhon Si Thammarat Province have a history originating from the Mae Wan Dee troupe, which began with a gathering of villagers skilled in singing and music, initiated by the father of Mrs. Wan Dee and inherited by Mrs. Wan Dee Chan Chamrat. Currently, the troupe has only 5 members. The Phra Malai recitation of the Mae Wan Dee troupe comprises the recitation text, performers, musical instruments, performance gestures, costumes, and performance props. Currently, 24 verses are commonly used out of over 70 verses. The approaches for the conservation and development of Phra Malai recitation are as follows: 1) compiling the body of knowledge of Phra Malai recitation from the Mae Wan Dee troupe; 2) recording video footage of the Phra Malai recitation during performances; and 3) disseminating and publicizing the Phra Malai recitation of the Mae Wan Dee troupe. Promoting the learning of Phra Malai recitation through creative media involves creating QR codes embedded within the topics of the elements of Phra Malai recitation. This creative media is considered a new mechanism for enhancing learning and the application of creative media.

Keywords: Conservation, Further Development, Phra Malai Recitation, Nakhon Si Thammarat Province

บทนำ

พระมาลัย เป็นวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาในรูปแบบกวีที่เล่าถึงพระเถระผู้ทรงฤทธิ์สามารถเดินทางไปยังสวรรค์และนรก เพื่อเยี่ยมเยียนและนำชาวสสารมาเตือนสติชาวโลกให้ตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรม การสวดพระมาลัยจึงเป็นหนึ่งในพิธีกรรมที่มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดคติความเชื่อของชาวพุทธในสังคมไทย โดยเฉพาะในอดีตที่ยังไม่มีสื่อสมัยใหม่ การสวดจึงเป็นทั้งเครื่องมือในการเผยแผ่ธรรมะและส่งเสริมคุณธรรมในชุมชน (พรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2546)

จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นพื้นที่สำคัญในด้านศาสนาและวัฒนธรรมของภาคใต้ ซึ่งมีการสวดพระมาลัยสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน โดยผสมผสานกับทำนองพื้นเมืองและบริบทของงานบุญ เช่น งานศพ งานบุญเดือนสิบ และกิจกรรมทางศาสนาอื่น ๆ ลักษณะเฉพาะของการสวดพระมาลัยในนครศรีธรรมราช ได้แก่ การใช้ภาษาท้องถิ่น การร่ายยาวแบบโบราณ และการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์และชาวบ้านอย่างใกล้ชิด (ปรีชา พิณทอง, 2538)

อย่างไรก็ตาม ด้วยความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่ ทำให้พิธีกรรมนี้เริ่มสูญหาย และอยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการหลงลืมหรือถูกกลดทอนความสำคัญ ผู้ที่สามารถสวดพระมาลัยในปัจจุบันมีจำนวนลดลง ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ขาดผู้สืบทอดรุ่นใหม่ เนื่องจากคนรุ่นใหม่ขาดความสนใจและไม่มีโอกาสได้เรียนรู้จากต้นฉบับดั้งเดิม อีกทั้งในพื้นที่ที่เคยมีการสวดพระมาลัยเป็นประจำ ปัจจุบันก็เหลือเพียงบางชุมชนที่ยังคงรักษาไว้ การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตและค่านิยมของคนในสังคม ทำให้การสวดพระมาลัยที่เคยเป็นหัวใจของงานศพลดความสำคัญลงเรื่อย ๆ

แม้จะมีความพยายามในการอนุรักษ์การสวดพระมาลัยในบางพื้นที่ เช่น การบันทึกเสียง บันทึกวิดีโอ หรือการจัดแสดงในงานวัฒนธรรมท้องถิ่น แต่ยังมีขาดระบบการถ่ายทอดองค์ความรู้และการมีส่วนร่วมจากเยาวชนในรูปแบบที่ยั่งยืน การพัฒนาและต่อยอดโดยอาศัยนวัตกรรมหรือสื่อร่วมสมัย เช่น สื่อดิจิทัล การสร้างกิจกรรมแบบมีส่วนร่วม หรือการบูรณาการเข้ากับหลักสูตรการเรียนการสอน จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะทำให้พิธีกรรมนี้สามารถคงอยู่ได้อย่างยั่งยืนในบริบทของสังคมปัจจุบัน (นวลน้อย ดำรงค์สุข, 2561ข)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจในการทำวิจัยเรื่อง “การอนุรักษ์ พัฒนา และต่อยอดการสวดพระมาลัยในจังหวัดนครศรีธรรมราช” ซึ่งมีความสำคัญทั้งในแง่ของการรักษามรดกทางวัฒนธรรม การส่งเสริมบทบาทของชุมชนในการสืบทอดองค์ความรู้ และการพัฒนาแนวทางใหม่ที่สอดคล้องกับยุคสมัย เพื่อให้การสวดพระมาลัยไม่เพียงแต่เป็นพิธีกรรมในอดีต หากแต่สามารถแทรกซึมอยู่ในวิถีชีวิตและความเข้าใจของคนรุ่นใหม่ได้อย่างแท้จริง ดังนั้น จึงมุ่งเน้นเพื่ออนุรักษ์และพัฒนาการสวดพระมาลัยในจังหวัดนครศรีธรรมราชให้คงอยู่ในฐานะมรดกทางวัฒนธรรม โดยการรวบรวมองค์ความรู้ให้เป็นหลักฐานทางวิชาการที่สามารถตรวจสอบได้ เพื่อให้เยาวชนและผู้สนใจสามารถศึกษาและสืบทอดต่อไป และยังคงหวังว่างานวิจัยนี้จะเป็นแนวทางในการพัฒนาและต่อยอดไปสู่นวัตกรรมใหม่ ๆ ในอนาคต เพื่อรักษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ทรงคุณค่านี้ไว้ให้คงอยู่สืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทและสภาพปัจจุบันของการสวดพระมาลัยในจังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาองค์ความรู้สวดพระมาลัยในจังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สวดพระมาลัยในรูปแบบสื่อสร้างสรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ด้วยกระบวนการศึกษาการอนุรักษ์พัฒนาและต่อยอดการสวดพระมาลัยในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้วิธีโดยใช้วิธีการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันของการสวดพระมาลัยในจังหวัดนครศรีธรรมราช รวมถึงแนวทางในการอนุรักษ์ พัฒนาและต่อยอดในรูปแบบสื่อสร้างสรรค์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จำนวน 9 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 5

โรงเรียน ในสังกัดสำนักงานการศึกษาเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ได้แก่ โรงเรียนเทศบาลวัดศาลามีชัย โรงเรียนเทศบาลวัดท่าโคตร โรงเรียนเทศบาลวัดท่าโพธิ์ โรงเรียนเทศบาลวัดศรีทวี และโรงเรียนนานาชาติเทศบาลนครนครศรีธรรมราช โดยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง จากการตอบแบบตอบรับของโรงเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured interview) ประกอบด้วย 2 ช่วง ได้แก่ช่วงที่ 1 : ตอนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล ตอนที่ 2 : ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ความรู้และภูมิปัญญาของผู้ให้ข้อมูล ช่วงที่ 2 : ตอนที่ 1 : ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อโครงการวิทยานิพนธ์ ตอนที่ 2 : ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็น 2) แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (unstructured interview) ประกอบด้วยกรอบคำถามดังนี้ 2.1) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการสวดพระมอญในจังหวัดนครศรีธรรมราช 2.2) แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาและต่อยอดการสวดพระมอญในจังหวัดนครศรีธรรมราช 2.3) สื่อสร้างสรรค์การสวดพระมอญ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช และ 2.4) แบบประเมินความพึงพอใจของเรื่องการใช้สื่อสร้างสรรค์การสวดพระมอญ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับ ดังนี้ 1) การทบทวนวรรณกรรมได้ให้ความสำคัญกับการทบทวนวรรณกรรม เนื่องจากการมีพื้นฐานความรู้ที่ดีเกี่ยวกับงานวิจัยจะช่วยให้สามารถเข้าใจสาระสำคัญของการศึกษาได้อย่างลึกซึ้ง อีกทั้งยังช่วยให้สามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลได้อย่างมั่นใจ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จของงานวิจัย สำหรับการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องนั้น ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากแหล่งค้นคว้าที่สำคัญ ได้แก่ สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ห้องสมุดมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช ห้องสมุดวิทยาลัยสงฆ์ รวมถึงแหล่งข้อมูลออนไลน์จากสื่ออินเทอร์เน็ต ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงข้อมูลที่เกี่ยวข้องและนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาการอนุรักษ์และพัฒนาและต่อยอดการสวดพระมอญในจังหวัดนครศรีธรรมราชได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) การเก็บข้อมูลภาคสนาม ได้ดำเนินการตามขั้นตอนที่สำคัญ ได้แก่ การศึกษาและบันทึกระเบียบวิธีการสวดพระมอญของคณะแม่วันดี ผ่านการสัมภาษณ์วิทยากรและการบันทึกภาพนิ่ง วิดีโอ และเสียงร้องบทสวดอย่างละเอียด รวมถึงจัดการสนทนากลุ่มกับนักวิชาการทางวัฒนธรรมและปราชญ์ท้องถิ่นเพื่อหาแนวทางในการอนุรักษ์และต่อยอดศิลปะการสวดพระมอญ จากนั้นได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์และพัฒนาเป็นสื่อสร้างสรรค์ โดยนำสื่อสร้างสรรค์ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 5 โรงเรียน ในสังกัดสำนักงานการศึกษาเทศบาลนครนครศรีธรรมราช และมีการเก็บข้อมูลจากแบบวัดความพึงพอใจของเรื่องการใช้สื่อสร้างสรรค์การสวดพระมอญ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการถอดความจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม การจัดหมวดหมู่ข้อมูลที่ได้ศึกษาจากเอกสาร หนังสือ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการลงพื้นที่ โดยมีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

บริบทและสภาพปัจจุบันของสวดพระมอญในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ประวัติการสวดพระมาลัยในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยคณะแม่วันดี ซึ่งเป็นศิลปินต้นแบบ นางวันดี จันทร์จำรัส บ้านเลขที่ 91/5 หมู่ 8 ตำบลท้ายสำเภา อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช ทำให้ทราบว่าในอดีตนั้น คณะสวดพระมาลัยยังไม่มีปรากฏในตำบลท้ายสำเภา แต่อย่างไร เริ่มครั้งแรกเป็นการรวมกลุ่มของ นายคลิ่ง สังข์สวัสดิ์ ที่รวบรวมพลพรรคเข้ามาเล่นตามความถนัดของตนเอง ในบรรดาผู้ที่รวบรวมนั้นมี นายคล่อง จันทร์จำรัส ผู้เป็นบิดาของนางวันดี จันทร์จำรัส การสวดพระมาลัยในยุคเริ่มต้นคงเป็นการเล่นแบบเข้าไปร่วมด้วยช่วยกันในงาน จนขยายวงกว้างคนในชุมชนเริ่มรู้ว่า นายคลิ่ง สังข์สวัสดิ์ และคณะสามารถสวดพระมาลัยได้ จึงเริ่มมีคนติดต่อให้ไปเล่นตามงานต่าง ๆ จน นายคลิ่ง สังข์สวัสดิ์ ผู้เป็นโต้โผใหญ่ของการสวดเสียชีวิตลง จากนั้นนายแก้ว ผลความดี ก็ได้รับช่วงต่อการจัดตั้งเป็นคณะสวดพระมาลัยคณะครูแก้ว โดยรวบรวมเอาพลพรรคของนายคลิ่ง สังข์สวัสดิ์ เข้ามาร่วมปฏิบัติกิจกรรม หนึ่งในนั้นมีนายคล่อง จันทร์จำรัส และนางวันดี จันทร์จำรัส ร่วมอยู่ด้วยการสวดพระมาลัยเริ่มเป็นที่นิยมของชาวบ้านในละแวกพระพรหม เกือบทุกงานจะมีการติดต่อให้การสวดพระมาลัยเข้าร่วมด้วยเนื่อง ๆ อย่างไรก็ตามสุขภาพของนายแก้ว ผลความดี เริ่มไม่แข็งแรง จึงให้ นายคล่อง จันทร์จำรัส เป็นผู้รวบรวมหัวเรี่ยวหัวแรงในการรับงานต่อ จนปีพุทธศักราช 2555 นายคล่อง จันทร์จำรัส ได้เสียชีวิตด้วยโรคชรา ทำให้คณะสวดพระมาลัยครูแก้ว จำต้องงดการเล่นเพราะขาดผู้นำ จนปีพุทธศักราช 2558 นางวันดี จันทร์จำรัส เริ่มจัดตั้งคณะขึ้นใหม่ รวบรวมเอาญาติพี่น้อง เข้ามาเล่นโดยสมาชิกทั้งหมด จำนวน 9 คน อย่างไรก็ตามจากจำนวนที่กล่าวมานี้ มีผู้แสดงบางคนได้เสียชีวิตและบางคนก็เลิกเล่นไปเนื่องจากหน้าที่ภาระการงานตามลำดับ จากการสัมภาษณ์ศิลปินที่สามารถให้ข้อมูลได้ผู้แสดงที่แสดงอยู่ในปัจจุบัน มีเพียง 5 คนเท่านั้น ประกอบด้วย นางวันดี จันทร์จำรัส นายทึ่ง สงวนทอง นางประนอม สุวรรณคช นางปราณี เกื้อเสนาะ และนางสุทาทพร จันทิปะ ซึ่งประกอบด้วยรายละเอียด ดังนี้

1. องค์ประกอบของการสวดพระมาลัยของคณะแม่วันดี ประกอบด้วย บทสวด ผู้แสดง เครื่องดนตรี ทำทางประกอบการแสดง เครื่องแต่งกายและอุปกรณ์ประกอบการแสดง ได้แก่ 1) บทสวด ซึ่งการสวดพระมาลัยเป็นการแสดงที่ปรากฏในงานอวมงคล ซึ่งในอดีตมีบทสวดพระมาลัยมากกว่า 70 บท แต่ในปัจจุบันนิยมสวดเพียง 24 บท เนื่องจากแม่วันดีได้รับการถ่ายทอดจากนายคล่อง จันทร์จำรัส ผู้เป็นบิดาและครูแก้ว ผลความดี เพียง 32 บทเท่านั้น แต่ในการแสดงสวดพระมาลัยในงานพิธีในปัจจุบันถูกจำกัดด้วยระยะเวลาจึงทำให้การสวดพระมาลัยนิยมจัดการแสดงไม่เกิน 2 ชั่วโมง ทำให้การแสดงสวดพระมาลัยสามารถสวดได้ไม่เกิน 24 บท ทั้งนี้ในการเลือกบทสวดพระมาลัยจะเลือกตามบริบทของโอกาสที่ใช้ในการแสดง เช่น การแสดงสวดพระมาลัยในงานอวมงคลจะเลือกบทสวดที่มีบทและทำนองที่โศกเศร้าเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ในปัจจุบันการสวดพระมาลัยในงานอวมงคลได้รับความนิยมน้อยลง แต่มีการเผยแพร่การแสดงสวดพระมาลัยเพื่อการศึกษาในกลุ่มเยาวชนเพิ่มมากขึ้น จึงจำเป็นต้องคัดเลือกบทสวดที่มีคำร้องที่มีความหมายไม่ซับซ้อนและมีทำนองที่สนุกสนาน เพื่อให้เยาวชนเกิดความสนใจและสามารถเรียนรู้ได้ โดยส่วนมากจะนิยมเผยแพร่ในกลุ่มเยาวชนและสถานศึกษาเพียง 11 บท ได้แก่ 1.1) ลำตัดหน้ามาลัย 1.2) ถามหาที่สวด 1.3) ฉันท์รับบท 1.4) บทในกาล 1.5) ลำสงสารเจ้าลมาร 1.6) ลำรีนรับชมฉาก 1.7) ลำย่างขึ้นนอกชาน 1.8) ลำนกเหว 1.9) ลำกอดพระโกษ 1.10) ชมดาวทำนองเก็บดอกไม้ และ 1.11) ลำตัดหลังมาลัย 2) ผู้แสดง ผู้แสดงสวดพระมาลัยของคณะแม่วันดี มีผู้แสดง จำนวน 5 คน ประกอบด้วย แม่บท จำนวน 4 คน และนักดนตรี จำนวน 5 คน โดยมีรายละเอียดดังนี้ 2.1) แม่บท คือ ผู้ร้องบทสวดพระมาลัยของการสวดใน

คณะแม่วันดี มีหน้าที่ในการตั้งโรงโหว้ครูเพื่อเป็นการระลึกถึงครูบาอาจารย์และขอที่ขอมหาในการแสดงสวดพระมาลัย นำสวด ร้องรับบทสวด และแสดงท่าทางตามบทบาทของแต่ละบทสวดตามตัวละครที่ได้รับมอบหมาย เช่น พรานป่าในบทสวดล้านนกเหว่า เป็นต้น 2.2) นักดนตรี คือ ผู้บรรเลงดนตรีสำหรับสร้างให้เป็นทำนองประกอบเพลง ขณะที่แม่บทขับร้องบทสวดพระมาลัย 3) เครื่องดนตรี ที่ใช้ในการสวดพระมาลัยคณะแม่วันดี มีทั้งหมด 5 ชิ้น ประกอบด้วย กลองรำมะนา ซอฮู้ กรับ ฉิ่ง และฉาบ ซึ่งในปัจจุบันนี้เครื่องดนตรีที่ใช้ในการบรรเลงประกอบการสวดพระมาลัยของคณะแม่วันดี ยังคงรูปแบบเครื่องดนตรีแบบดั้งเดิม คือ กลองรำมะนา กรับ ฉาบ ฉิ่ง ซอฮู้หรือซอด้วง ซึ่งซอฮู้หรือซอด้วงนั้นอาจเลือกใช้อย่างใดอย่างหนึ่งหรือใช้ทั้งสองอย่างในการประกอบการแสดงได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมและความเหมาะสมของโอกาสที่แสดง 4) ท่าทางประกอบการแสดง ในการสวดพระมาลัยของคณะแม่วันดี มีลักษณะท่าทางแบบการตีที่ให้อดคล้องกับบทสวดและมีความเข้าใจง่าย แต่มีรูปแบบท่าทางที่ไม่ตายตัว 5) เครื่องแต่งกาย ในการสวดพระมาลัยของคณะแม่วันดี ไม่ได้มีรูปแบบการแต่งกายที่เฉพาะเจาะจง แต่จะเน้นโทนสีโทนสีขาวหรือสีดำที่สวยงามเรียบร้อย 6) อุปกรณ์ประกอบการแสดง ที่ใช้ในการสวดพระมาลัยของคณะแม่วันดี ได้แก่ ตาลปัตร ปิ่นไม้ประดิษฐ์และพานไหว้เจ้าที่และไหว้ครู ประกอบด้วย หมาก พลู ฐูป อย่างละ 9 ชิ้น เทียน 1 เล่ม เหล้าขาว 1 ขวด บุหรี่ 1 ซอง และเงินสด 199 บาท

2. ขั้นตอนการสวดพระมาลัยของคณะแม่วันดี มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสวดพระมาลัยคณะแม่วันดีนั้นจะต้องมาให้ถึงงานก่อนประมาณเวลา 18:00 น. เพื่อจะจัดเตรียมสถานที่บริเวณด้านข้างของศพโดยทางคณะจะมีข้อห้ามคือห้ามหันหลังให้กับโลงศพโดยเด็ดขาด ผู้แสดงการสวดพระมาลัยจะมานั่งพร้อมกับเครื่องดนตรีและอุปกรณ์ของตนเอง 2) หลังจากที่ได้นั่งกันเตรียมพร้อมเสร็จแล้วก็จะเริ่มทำการไหว้ครูโดยจะมีการนำเครื่องดนตรีมารวมกันตรงกลางวงเพื่อที่จะทำการไหว้ครู เริ่มต้นด้วยพิธีเบิกโรงทำเพื่อไหว้เจ้าที่ไหว้ครูโดยมีอุปกรณ์ดังนี้ หมาก พลู ฐูป อย่างละ 9 ชิ้น เทียน 1 เล่ม เหล้าขาว 1 ขวด บุหรี่ 1 ซอง และเงินสด 199 บาท 3) หลังจากนั้นขั้นตอนการสวดพระมาลัยจะเริ่มจากแม่วันดีจะนำเอาเทียน (อาจจะใช้ซอหรือปากกาก็ได้) มาเขียนคาถา “ นะโมพุทธานะ ” บนหน้ารำมะนาเพื่อป้องกัน ปัดเป่าสิ่งที่ไม่ดีและเหตุเภทภัยที่เข้ามาเป็นอุปสรรคในการแสดง จากนั้นนำใบพลูมาทาดด้วยปูนและพับเป็นกรวย นำหมาก 1 คำ มาใส่ไว้ในกรวยว่าคาถาเพื่อป้องกันไม่ให้เกินอันตราย นำหมากพลูมาใส่ในรำมะนาพร้อมกับนำเทียนมาแล้วสวดคาถาเพื่อให้การแสดงเป็นไปอย่างราบรื่น ท่องคาถาถามหานิยม เพื่อดึงดูดให้คนดูรู้สึกประทับใจในการแสดงส่งเครื่องดนตรีให้กับนักดนตรีเพื่อที่จะจัดเตรียมความพร้อมในการลงโรงแสดง แม่วันดีและลูกทีมสวดพระมาลัยทั้งหมดไหว้คุณครูผู้ประสิทธิประสาทวิชาคณะสวดพระมาลัยได้กราบและระลึกถึงคุณพระแก้ว ผลความดี ผู้เป็นครูสอนในการสวดพระมาลัยให้กับคณะแม่วันดีนี้ หลังจากทำการไหว้ครูเสร็จแล้ว 4) ทางคณะแม่วันดีก็จะเริ่มทำการแสดงโดยใช้บท “ ถามหาที่สวด ” เพื่อจะเป็นการขอที่สวดพระมาลัยโดยคณะสวดพระมาลัยเริ่มจากการตั้ง “ นะโม ” เป็นการสวดเพื่อสรรเสริญคุณพระศรีรัตนตรัย แล้วตามด้วยถามหาที่สวด ลำตัดหน้ามาลัย ฉันทรับบท ฉันทขึ้นม้า ฉันทขึ้นม้าตอนที่ 2 ลำรื่นรับชมฉาก ลำย่างขึ้นนอกชาน ลำนกเหว่า ลำกอดพระโกษา ลำผีเสื้อน้ำ ลำชมดาวทำนองเก็บดอกไม้ ลำโคก สักวาฟ้ามัว ชะนิร้องให้ ลำปางโฉมสมร ลำสักวาฟ้าม่าเล่น ลำสองพระกร ลำเก็บดอกไม้ ฝรั่งควง สักวาเราจะว่าลำ ลำอนโคกเศร้าจิต และ 5) หลังจากทีคณะสวดพระมาลัยคณะแม่วันดีทำการแสดงเสร็จแล้ว ทางคณะก็จะทำการขอขอบคุณเจ้าภาพที่ได้ว่าจ้างและขอขอบคุณผู้ชมที่ได้เข้ามาชมการแสดงสวดพระมาลัยคณะแม่วันดีในครั้งนี้

แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาองค์ความรู้สวดพระมาลัยในจังหวัดนครศรีธรรมราช

การอนุรักษ์สวดพระมาลัยคณะแม่วันดีในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีความจำเป็นต้องอนุรักษ์การสวดพระมาลัยให้ครบองค์ประกอบของการแสดง เนื่องจากการสวดพระมาลัยของคณะแม่วันดีเป็นคณะเดียวที่ยังเหลืออยู่ในจังหวัดนครศรีธรรมราช และผู้ให้ความรู้ มีอายุเยอะอีกทั้งสุขภาพไม่แข็งแรง ทั้งนี้ความนิยมของการสวดพระมาลัยมีความนิยมลดลง ทำให้การสวดพระมาลัยเลือนหายและทำให้คนรู้จักการสวดพระมาลัยน้อยลง ผู้วิจัยจึงได้มีแนวทางในการอนุรักษ์ ได้แก่ 1) รวบรวมองค์ความรู้การสวดพระมาลัยของคณะแม่วันดี เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ในรูปแบบงานวิจัยและบทความ 2) ได้ทำการบันทึกภาพเคลื่อนไหวการสวดพระมาลัยขณะทำการแสดง จำนวน 1 ครั้ง เป็นเวลา 1 ชั่วโมง 16 นาที เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษากระบวนการและบริบทการสวดพระมาลัยคณะแม่วันดี นอกจากนี้ยังมีการบันทึกภาพเคลื่อนไหวในห้องบันทึกเสียงและภาพเคลื่อนไหว เพื่อนำไปพัฒนาเป็นส่วนหนึ่งของสื่อสร้างสรรค์การสวดพระมาลัยของคณะแม่วันดี และ 3) เผยแพร่และประชาสัมพันธ์การสวดพระมาลัยคณะแม่วันดี โดยนำการสวดพระมาลัยไปแสดงในงานสวดพระอภิธรรมศพ จำนวน 2 ครั้ง และในแต่ละครั้งได้มีการประชาสัมพันธ์โดยการกล่าวถึงประวัติและรายละเอียดเกี่ยวกับการสวดพระมาลัยของคณะแม่วันดี รวมทั้งแนะนำช่องทางการติดต่อเพื่อรับการแสดงสวดพระมาลัย

แนวทางการอนุรักษ์ พัฒนา และต่อยอดการสวดพระมาลัยในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีดังนี้ 1) การจัดทำฐานข้อมูลองค์ความรู้ในรูปแบบดิจิทัล เช่น คลิปวิดีโอ บทสวด และคำบรรยาย เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับเยาวชน 2) การบูรณาการเข้าสู่หลักสูตรการเรียนการสอนในโรงเรียน โดยเฉพาะในวิชาดนตรี ศิลปะ และวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งสามารถสร้างการมีส่วนร่วมในระดับชุมชนและการศึกษา 3) การสนับสนุนจากภาครัฐและองค์กรวัฒนธรรม ในการส่งเสริมเวทีการแสดง หรือจัดกิจกรรมประกวด เพื่อกระตุ้นให้คนรุ่นใหม่สนใจมากขึ้น 4) การเชื่อมโยงกับกิจกรรมทางศาสนาและเทศกาลท้องถิ่น เช่น งานบุญเดือนสิบ หรืองานวัด เพื่อรักษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน

ส่งเสริมการเรียนรู้บทสวดพระมาลัยในรูปแบบสื่อสร้างสรรค์

จากการศึกษาองค์ความรู้การสวดพระมาลัยคณะแม่วันดี จึงได้พัฒนานำองค์ความรู้มาพัฒนาเป็นสื่อสร้างสรรค์ในรูปแบบหนังสือเล่มเล็กอิเล็กทรอนิกส์ มีเนื้อหาประกอบด้วย ประวัติการสวดพระมาลัยของจังหวัดนครศรีธรรมราช องค์ประกอบของการสวดพระมาลัย ธรรมเนียมปฏิบัติของการสวดพระมาลัย ประโยชน์และคุณค่าของการสวดพระมาลัย นอกจากนี้ในหนังสือเล่มเล็กอิเล็กทรอนิกส์ ยังมีสื่อภาพเคลื่อนไหวการสวดพระมาลัยคณะแม่วันดีพร้อมเนื้อเพลงและความหมายของแต่ละบทสวด โดยจัดทำเป็น QR Code สอดแทรกอยู่ในหัวข้อองค์ประกอบของการสวดพระมาลัย เพื่อใช้เป็นสื่อในการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติการสวดพระมาลัยคณะแม่วันดี

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

บริบทและสภาพปัจจุบันของสวดพระมาลัยในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีประวัติการสวดพระมาลัยในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยคณะแม่วันดี จันทรจรัส ซึ่งเป็นศิลปินต้นแบบ อยู่บ้านเลขที่ 91/5 หมู่ 8 ตำบลท้ายสำเภา อำเภอลำพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช เริ่มแรกเป็นการรวมกลุ่มของ นายคลั่ง สังข์สวัสดิ์ ผู้เป็นบิดาของนางวัน

ดี จันทรจรัส ในยุคเริ่มต้นเป็นการเล่นแบบเข้าไปร่วมด้วยช่วยกันในงาน จนขยายวงกว้างคนในชุมชนเริ่มรู้ว่า นายคลั่ง สังข์สวัสดิ์ และคณะสามารถสวดพระมาลัยได้ ใน พ.ศ. 2555 นายคล่อง จันทรจรัส ได้เสียชีวิตด้วยโรค ชรา ทำให้คณะสวดพระมาลัยต้องงดการเล่นเพราะขาดผู้นำ ใน พ.ศ. 2558 นางวันดี จันทรจรัส เริ่มจัดตั้งคณะ ขึ้นใหม่ รวบรวมเอาญาติพี่น้อง เข้ามาเล่นโดยสมาชิกทั้งหมด จำนวน 9 คน ในกาลต่อมาผู้แสดงบางคนได้เสียชีวิต และบางคนก็เลิกเล่นไปเนื่องจากหน้าที่ภาระการงาน ทำให้ในปัจจุบัน มีเพียง 5 คนเท่านั้น ซึ่งการสวดพระมาลัย ของคณะแม่วันดี มีรายละเอียดดังนี้ 1) องค์ประกอบของการสวดพระมาลัยของคณะแม่วันดี ได้แก่บทสวด ผู้แสดง เครื่องดนตรี ท่าทางประกอบการแสดง เครื่องแต่งกายและอุปกรณ์ประกอบการแสดง 2) การสวดพระมาลัยของ คณะแม่วันดี มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1.1) คณะแม่วันดีจะต้องมาให้ถึงงานก่อนประมาณเวลา 18:00 น. เพื่อจะ จัดเตรียมสถานที่บริเวณด้านข้างของศพโดยทางคณะจะมีข้อห้ามคือห้ามหันหลังให้กับโลงศพโดยเด็ดขาด 1.2) ทำ การไหว้ครู มีอุปกรณ์ดังนี้ หมาก พลุ ฐูป อย่างละ 9 ชิ้น เทียน 1 เล่ม เหล้าขาว 1 ขวด บุหรี่ 1 ซอง และเงินสด 199 บาท 1.3) แม่วันดีจะนำเอาเทียน (อาจจะใช้ธูปหรือปากกาก็ได้) มาเขียนคาถา “ นะโมพุทธายะ ” บนหน้า รำมะนาเพื่อป้องกัน ปิดเป่าสิ่งที่ไม่ดีและเหตุเภทภัยที่เข้ามาเป็นอุปสรรคในการแสดง 1.4) เริ่มทำการแสดงโดยใช้ บท “ ถามหาที่สวด ” เพื่อจะเป็นการขอที่สวดพระมาลัยโดยคณะสวดพระมาลัยเริ่มจากการตั้ง “ นะโม ” เป็นการ สวดเพื่อสรรเสริญคุณพระศรีรัตนตรัย และ 1.5) คณะสวดพระมาลัยคณะแม่วันดีทำการแสดงเสร็จแล้ว ทางคณะก็ จะทำการขอขอบคุณเจ้าภาพ จากบริบทและสภาพปัจจุบันของการสวดพระมาลัยมีความเสี่ยงต่อการสูญหาย มี แนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะจำนวนผู้ที่สามารถสวดและถ่ายทอดองค์ความรู้มีจำนวนลดลง ส่วนใหญ่ เป็นผู้สูงอายุ เช่น นางวันดี จันทรจรัส และสมาชิกในคณะมีจำนวนลดลงเหลือเพียง 5 คน ซึ่งสอดคล้องกับ ข้อสังเกตของ สมหมาย เปรมจิตต์ ที่ระบุว่าศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านของไทยจำนวนมากอยู่ในภาวะเสี่ยงสูญหาย เนื่องจากขาดการสืบทอดและความสนใจจากคนรุ่นใหม่ (สมหมาย เปรมจิตต์, 2554) ในขณะที่การเปลี่ยนแปลง ของบริบททางสังคมและค่านิยมที่เน้นความรวดเร็วและความสะดวกสบาย ทำให้พิธีกรรมที่เคยมีความสำคัญใน อดีต เช่น การสวดพระมาลัยในงานศพหรือบุญเดือนสิบ ค่อยๆ ถูกลดบทบาทลง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ นิธิ เอียวศรีวงศ์ ที่เสนอว่าความเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างทางสังคมส่งผลต่อรูปแบบการปฏิบัติศาสนกิจและพิธีกรรม ท้องถิ่นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2545)

แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาองค์ความรู้สวดพระมาลัยในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีความจำเป็นต้อง อนุรักษ์การสวดพระมาลัยให้ครบองค์ประกอบของการแสดง เพราะคณะของแม่วันดี เป็นคณะเดียวที่ยังเหลืออยู่ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งมีแนวทางในการอนุรักษ์ ดังนี้ 1) รวบรวมองค์ความรู้การสวดพระมาลัยของคณะแม่ วันดี เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ในรูปแบบงานวิจัยและบทความ 2) ได้ทำการบันทึกภาพเคลื่อนไหวการสวดพระ มาลัยขณะทำการแสดง จำนวน 1 ครั้ง เป็นเวลา 1 ชั่วโมง 16 นาที เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษากระบวนการและ บริบทการสวดพระมาลัยคณะแม่วันดี บันทึกภาพเคลื่อนไหวในห้องบันทึกเสียง และ 3) เผยแพร่และ ประชาสัมพันธ์การสวดพระมาลัยคณะแม่วันดี โดยนำการสวดพระมาลัยไปแสดงในงานสวดพระอภิธรรมศพ จำนวน 2 ครั้ง และในแต่ละครั้งได้มีการประชาสัมพันธ์โดยการกล่าวถึงประวัติและรายละเอียดเกี่ยวกับการสวด พระมาลัยของคณะแม่วันดี รวมทั้งแนะนำช่องทางการติดต่อเพื่อรับการแสดงสวดพระมาลัย การสวดพระมาลัย ของคณะแม่วันดีเป็นกรณีศึกษาที่สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการรักษาศิลปะพื้นบ้านแบบดั้งเดิม ด้วยการใช้ ภาษาท้องถิ่น ทำนองแบบโบราณ และเครื่องดนตรีพื้นบ้าน เช่น ซอฮู้ กลองรำมะนา กรับ ฉิ่ง และฉาบ ซึ่งเป็นการ

ดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งนี้ การมีบทบาทนำของบุคคลในชุมชนในการฟื้นฟูและถ่ายทอดองค์ความรู้ ถือเป็นกลไกสำคัญในการดำรงศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นสอดคล้องตามแนวคิดของ McKercher, B. & du Cros, H. ที่ชี้ว่าการอนุรักษ์วัฒนธรรมจำเป็นต้องอาศัยทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนและการบูรณาการกับยุคสมัย (McKercher, B. & du Cros, H, 2002) ส่วนแนวทางการอนุรักษ์ พัฒนา และต่อยอดการสวดพระมอญในจังหวัดนครศรีธรรมราชในอนาคต มีดังนี้ 1) จัดทำฐานข้อมูลองค์ความรู้ในรูปแบบดิจิทัล เช่น คลิปวิดีโอ บทสวด และคำบรรยาย เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับเยาวชน 2) การบูรณาการเข้าสู่หลักสูตรการเรียนการสอนในโรงเรียน โดยเฉพาะในวิชาดนตรี ศิลปะ และวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งสามารถสร้างการมีส่วนร่วมในระดับชุมชนและการศึกษา 3) การสนับสนุนจากภาครัฐและองค์กรวัฒนธรรม ในการส่งเสริมเวทีการแสดง หรือจัดกิจกรรมประกวด เพื่อกระตุ้นให้คนรุ่นใหม่สนใจมากขึ้น 4) การเชื่อมโยงกับกิจกรรมทางศาสนาและเทศกาลท้องถิ่น เช่น งานบุญเดือนสิบ หรืองานวัด เพื่อรักษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน สอดคล้องกับแนวคิดของ UNESCO ที่เน้นการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่ไม่เป็นวัตถุ (Intangible Cultural Heritage) ผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชนและการถ่ายทอดข้ามรุ่น (UNESCO, 2003)

ส่งเสริมการเรียนรู้บทสวดพระมอญในรูปแบบสื่อสร้างสรรค์ จากการศึกษาองค์ความรู้การสวดพระมอญ คณะแม่วันดี ได้พัฒนานำองค์ความรู้มาพัฒนาเป็นสื่อสร้างสรรค์ในรูปแบบหนังสือเล่มเล็กอิเล็กทรอนิกส์ มีเนื้อหาประกอบด้วย ประวัติการสวดพระมอญของจังหวัดนครศรีธรรมราช องค์ประกอบของการสวดพระมอญ ธรรมเนียมปฏิบัติของการสวดพระมอญ ประโยชน์และคุณค่าของการสวดพระมอญ นอกจากนี้ในหนังสือเล่มเล็กอิเล็กทรอนิกส์ ยังมีสื่อภาพเคลื่อนไหวการสวดพระมอญคณะแม่วันดีพร้อมเนื้อเพลงและความหมายของแต่ละบทสวด โดยจัดทำเป็น QR Code สอดแทรกอยู่ในหัวข้อองค์ประกอบของการสวดพระมอญ เพื่อใช้เป็นสื่อในการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติการสวดพระมอญคณะแม่วันดี ซึ่งสื่อสร้างสรรค์เป็นกลไกใหม่ในการพัฒนาการเรียนรู้การนำสื่อสร้างสรรค์ เช่น การบันทึกเสียง วิดีโอ และกิจกรรมการเรียนรู้ในโรงเรียน มาบูรณาการกับการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ นวลน้อย ดำรงค์สุข ที่ชี้ว่าสื่อดิจิทัลสามารถเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เข้าถึงเยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในยุคที่สื่อสมัยใหม่เข้ามามีบทบาทสูงในการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน (นวลน้อย ดำรงค์สุข, 2561ก) จากการนำสื่อสร้างสรรค์ไปทดลองใช้กับนักเรียนใน 5 โรงเรียน ผู้เรียนให้ความสนใจและมีความพึงพอใจสูงต่อกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Heath, C. & Heath, D. ที่ระบุว่า การเรียนรู้ที่มีการมีส่วนร่วมและสื่อสารอย่างสร้างสรรค์จะช่วยสร้างความจดจำและแรงจูงใจได้มากกว่าการเรียนรู้แบบดั้งเดิม (Heath, C. & Heath, D., 2007)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า บริบทและสภาพปัจจุบันของสวดพระมอญในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีประวัติการสวดพระมอญในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยคณะแม่วันดี จันทรจรัส ซึ่งประวัติการสวดพระมอญของคณะแม่วันดี มีต้นกำเนิดจากการรวมตัวของชาวบ้านที่มีความสามารถด้านการขับร้องและดนตรี โดยเริ่มต้นจากกลุ่มของนายคลั่ง สังข์สวัสดิ์ และพัฒนาเรื่อยมาจนถึงการก่อตั้งคณะของครูแก้ว ผลความดี และต่อมาถูกสืบทอดโดยนางวันดี จันทรจรัส อย่างไรก็ตาม จำนวนสมาชิกที่สามารถสืบทอดการสวดพระมอญลดลงอย่างต่อเนื่อง เนื่องจาก

ผู้สูงอายุที่เป็นผู้เชี่ยวชาญได้เสียชีวิตหรือเลิกแสดงไป จึงทำให้คณะเหลือสมาชิกเพียง 5 คน ซึ่งเป็นจำนวนที่จำกัดและส่งผลกระทบต่อเผยแพร่การสวดพระมาลัย โดยมีองค์ประกอบของการสวดพระมาลัยของคณะแม่วันดีประกอบด้วยบทสวด ผู้แสดง เครื่องดนตรี ทำทางประกอบการแสดง เครื่องแต่งกาย และอุปกรณ์ประกอบการแสดง โดยปัจจุบันบทสวดที่นิยมใช้มีเพียง 24 บทจากทั้งหมดกว่า 70 บท เนื่องจากข้อจำกัดด้านเวลาและบริบทของสังคม นอกจากนี้ การเผยแพร่การสวดพระมาลัยหมู่เยาวชนได้ทำให้เกิดการคัดเลือกบทสวดที่ง่ายต่อการเรียนรู้และมีทำนองที่สนุกสนานมากขึ้น แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาการสวดพระมาลัยในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีความจำเป็นต้องอนุรักษ์การสวดพระมาลัยให้ครบองค์ประกอบของการแสดง เพราะคณะของแม่วันดี เป็นคณะเดียวที่ยังเหลืออยู่ในจังหวัดนครศรีธรรมราช จึงมีแนวทางในการอนุรักษ์ดังนี้ 1) รวบรวมองค์ความรู้การสวดพระมาลัยของคณะแม่วันดี 2) ทำการบันทึกภาพเคลื่อนไหวการสวดพระมาลัยขณะทำการแสดงจำนวน 1 ครั้ง เป็นเวลา 1 ชั่วโมง 16 นาที และ 3) เผยแพร่และประชาสัมพันธ์การสวดพระมาลัยคณะแม่วันดี การสวดพระมาลัยของคณะแม่วันดีเป็นกรณีศึกษาที่สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการรักษาศิลปะพื้นบ้านแบบดั้งเดิม ด้วยการใช้ภาษาท้องถิ่น ทำนองแบบโบราณ และเครื่องดนตรีพื้นบ้าน เช่น ซออู้ กลองรำมะนา กรับ ฉิ่ง และฉาบ ซึ่งเป็นการดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่น การส่งเสริมการเรียนรู้บทสวดพระมาลัยในรูปแบบสื่อสร้างสรรค์ ในรูปแบบหนังสือเล่มเล็กอิเล็กทรอนิกส์ มีเนื้อหาประกอบด้วย ประวัติการสวดพระมาลัยของจังหวัดนครศรีธรรมราช องค์ประกอบของการสวดพระมาลัย ธรรมเนียมปฏิบัติของการสวดพระมาลัย ประโยชน์และคุณค่าของการสวดพระมาลัย โดยจัดทำเป็น QR Code สอดแทรกอยู่ในหัวข้อองค์ประกอบของการสวดพระมาลัย ซึ่งสื่อสร้างสรรค์จัดเป็นกลไกใหม่ในการพัฒนาการเรียนรู้การนำเสนอสื่อสร้างสรรค์ เช่น การบันทึกเสียง วิดีโอ และกิจกรรมการเรียนรู้ในโรงเรียน มาบูรณาการกับการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) ควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการเรียนรู้ในรูปแบบที่เข้าถึงง่าย เช่น การใช้สื่อสร้างสรรค์และเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อให้คนรุ่นใหม่สามารถเรียนรู้และเข้าใจมรดกทางวัฒนธรรมนี้ได้ง่ายขึ้น 2) ควรมีการบูรณาการ การสอนการสวดพระมาลัยเข้ากับหลักสูตรการศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีโอกาสดูฝึกฝนและซึมซับศิลปะพื้นบ้านนี้ตั้งแต่อายุยังน้อย การศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าแม้การสวดพระมาลัยจะเผชิญกับความท้าทายหลายประการ แต่ก็ยังมีศักยภาพในการฟื้นฟูและพัฒนาต่อยอด 3) ควรได้รับการสนับสนุนจากทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคม และ 4) ควรมีการดำเนินโครงการเชิงอนุรักษ์ที่สามารถกระตุ้นให้เยาวชนเกิดความสนใจและมีส่วนร่วมในการสืบทอดศิลปวัฒนธรรมนี้อย่างเป็นระบบและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- นวลน้อย ดำรงค์สุข. (2561ก). การใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 41(2), 112-125.
- _____. (2561ข). "การสืบสานวัฒนธรรมผ่านสื่อร่วมสมัยในภาคใต้". วารสารศิลปวัฒนธรรมไทย, 13(1), 45-56.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2545). คิดอย่างนิธิ 2: ประวัติศาสตร์แห่งการแสวงหา. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- ปรีชา พิณทอง. (2538). วัฒนธรรมพื้นบ้านภาคใต้. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ศูนย์วัฒนธรรม.

- พรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2546). พระมัลลย์: ธรรมะที่มีชีวิตในวิถีไทย. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- สมหมาย เปรมจิตต์. (2554). การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านในสังคมไทย: ปัญหาและแนวทางแก้ไข. วารสารวิชาการศิลปศาสตร์, 8(1), 45-60.
- Heath, C. & Heath, D. (2007). *Made to stick: Why some ideas survive and others die*. Manhattan: Random House.
- McKercher, B. & du Cros, H. (2002). *Cultural tourism: The partnership between tourism and cultural heritage management*. London, United Kingdom: Routledge.
- UNESCO. (2003). *Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage*. Retrieved June 27, 2567, from <https://ich.unesco.org/en/conventio>